

Ж. М. Перцева

Музей історії Харківського національного медичного університету

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО

УНІВЕРСИТЕТУ Музейну традицію в університеті започатковано 1931, коли з ініціативи В. Воробйова на каф. нормал. анатомії Харків. мед. інституту (тодішня назва закладу) створ. музей становлення людини, в якому представлено еволюцій. розвиток органів і систем хребет. тварин і людини. 1932 на каф. судової медицини під керівництвом М. Бокаріуса засн. музей судової медицини. 1935 з нагоди святкування 130-річчя Харків. мед. інституту відкрито музей його історії. Під час окупації Харкова в роки 2-ї світової війни всі музеї знищено. Вдруге музей історії Харків. мед. інституту засн. 1968 (від 1971 – народний, 2011 – зразковий). У підготовці до його відкриття брали активну участь А. Циганенко, І. Грищенко, О. Налбат, А. Кожем'яка, М. Глухова та ін. Найбільшу кількість оригін. експонатів отримано з особистих архівів І. Грищенка та М. Бокаріуса. Спочатку музей розміщувався в одному залі пл. 120 м² в гол. корпусі інституту, в якому було представлено такі експозиції: «Медичний факультет Харківського університету (1805–1920)», «Створення Харківського медичного інституту і його діяльність з 1920 по 1941 р.», «Харківський медичний інститут у роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.», «Навчальне, наукове і суспільне життя Харківського медичного інституту у післявоєнний час (1945–1968 рр.)». Також підготовлено персон. виставк. стенди, присвяч. видат. ученим інституту: В. Воробйову, М. Трінклеру, М. Бокаріусу, В. Данилевському, Є. Попову, В. Шамову, В. Белоусову. 1985 музею надано додатк. приміщення пл. 28 м², в якому обладнано зал слави періоду 2-ї світової війни. У музеї проводили заняття з історії медицини, зустрічі з цікавими людьми, життя яких пов'язане з історією навч. закладу. Його відвідували всі делегації та групи, що приїздили до Харкова, студенти-іноземці, школярі з багатьох міст колиш. СРСР. 1978–88 тут регулярно відбувалися засідання Товариства істориків медицини Харків. наук. мед. товариства. Співроб. брали участь у комплектуванні зібрання Нац. музею медицини України (див. Медицини України Національний музей) та передали 84 експонати. 1970 у фондах музею – 672 експонати (зокрема 206 оригін.), 2018 – 6015 експонатів (5549 од. осн. фонду, з яких 1026 входять до

стаціонар. експозиції). Нині заг. пл. музею – 145 м² (експозиційна – 120 м²). У 2004 проведено реекспозицію. Нова музейна експозиція відображає істор. періоди розвитку Харків. мед. університету та складається з 3-х розділів: «Медичний факультет Імператорського Харківського університету (1805–1920)», що розкривається у 4-х темах і 10-ти підтемах; «Харківський державний медичний інститут у системі вищої медичної освіти Радянського Союзу (1920–1991)», що подається у 4-х темах і 17-ти підтемах; «Харківський державний медичний університет у роки незалежності України (1991–2005)», що висвітлюється у 3-х темах і 10-ти підтемах. Співроб. збирають, систематизують і накопичують матеріали, що відображають історію університету, медицини та охорони здоров'я міста, області та країни, організовують виставки. Досліджено долі ректорів Г. Радченка і Д. Ловлі, проф. І. Попандопула, репрес. 1935–37, знайдено відомості про перших дир. Харків. мед. інституту Л. Туркельтауба, Г. Гусакова, О. Жука, І. Штрума, а також проф. Ю. Вороного, який 1933 у факультет. хірург. клініці інституту зробив першу в світі операцію з пересадки нирки людини; зібрано матеріали про осіб, які зробили внесок в організацію роботи інституту в роки 2-ї світової війни. До музею передано особисті архіви першого президента Харків. мед. академії (1920) Д. Гриньова, проф. А. Утєвського, Д. Шмундака, А. Дубинського, доц. Н. Трутня, випускниці 2-го Харків. мед. інституту (1940) Н. Маєвської, яка в роки 2-ї світової війни завідувала мед.-сан. частиною партизан. з'єднання С. Ковпака та ін. Співроб. музею підготували зб. «Видатні вихованці Харківської вищої медичної школи» (Х., 2015), присвяч. 210-річчю Харків. мед. школи, а також кн. «Історія Харківської вищої медичної школи в експозиціях музею історії ХНМУ». У Харків. мед. університеті існує низка кафедрал. істор. і мемор. музеїв, зокрема на каф. анатомії мемор. музей-кабінет В. Воробйова та музей становлення людини; на каф. судової медицини і основ права – мемор. кабінет професорів Бокаріусів; на каф. епідеміології – музейна кімната з історії каф., де експонуються мемор. речі, що належали засн. каф. М. Соловйову; на каф. патол. фізіології – кабінет Д. Альперна; на каф. внутр. медицини № 1 і клініч. фармакології, базою якої є Нац. інститут терапії НАМНУ, працює музей, де зібрані експонати, що розповідають про історію каф., інституту та Л. Малу.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Перцева Ж. Н. Во славу прошлого, в назидание будущему // Невичерпне джерело духовності (нарисы про діяльність музеїв історії вищих навч. закладів м. Харкова). Х., 2003;
2. Її ж. История – свидетель прошлого, свет истины, живая память... // Universitates. Наука и просвещение. Х., 2005. № 4;
3. Петрова З. П. Народному музею истории – полвека // Мед. університет. 2018. № 1–2;
4. Рубаненко Л. В. Выставка «Великие земляки: представители научных медицинских школ Харькова» и музей истории ХНМУ // Там само. № 17–18.

Бібліографічний опис:

Музей історії Харківського національного медичного університету / Ж. М. Перцева //
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-70354>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).